

Mitä yliopistorankingit oikeasti mittaavat?

Yliopistojen kansainvälisiä paremmuusjärjestyslistoja seurataan Suomessakin silmä kovana. Näitä rankinglistoja on kuitenkin kritisoitu ja epäilty, että listasijoituksiin vaikuttavat aivan muut tekijät kuin yliopistojen suoriutuminen kolmessa perustehtävässään: korkeimman tason opetuksessa, tutkimuksessa ja yhteiskuntaan vaikuttamisessa.

Vicente Safón espanjalaisen Valencian yliopiston kauppatieteiden tiedekunnasta analysoi kahta keskeistä yliopistojen arviointilistaa: yhteistyössä Thomson Reutersin kanssa tuotettua Times Higher Education -rankingia (THE, www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings/) ja Shanghain Jiao Tong -yliopiston vertailulistaa Academic Ranking of World Universities (ARWU, www.shanghairanking.com/ARWU2013.html) (Safón V. *Scientometrics* 2013;97:223).

ARWUn paremmuuskriteereitä ovat yliopiston henkilökunnan tai kasvattien saamat Nobel- ja muut

tieteelliset palkinnot, paljon siteerattujen tutkijoiden määrä, julkaisut *Sciencessa* ja *Naturessa*, julkaisut sitaattitietokannoissa, ja nämä kaikki suhteutettuna yliopiston henkilökunnan määrään. THE puolestaan ilmoittaa olevansa ainoa yliopistovertailu, joka ottaa huomioon kaikki yliopistojen perustehtävät eli opetuksen, tutkimuksen, tiedon välittämisen ja kansainvälisyyden. Sen metodologia poikkeaa ARWUsta merkittävästi, ja esimerkiksi vertaisarvioinnin painotus on suuri.

ARWUn ja THE-rankingin metodologisista eroista huolimatta niiden kärkeen ilmestyvät toistuvasti paljolti samat, useimmiten yhdysvaltalaiset yliopistot. Analyysissään Safón etsi tekijöitä, jotka ennustaisivat yliopistojen listasijoituksia tarkemmin kuin "laatu", jota listat väittävät mittaavansa. Hän tunnisti kaksi tekijää, jotka voimakkaimmin nostavat yliopistoja listan kärkeen. Ne olivat yhdysvaltalaisuus ja maine.

Yhdysvaltalaisyliopistot saavat kielietua voidessaan rekrytoida tutkijoita kaikkialta maailmasta – viime

vuonna parhaiten sijoittunut ei-englanninkielisen maan yliopisto löytyy THE-listan sijalta 14 ja ARWUn sijalta 20 (paras suomalainen, Helsingin yliopisto sijoilla 100 ja 76). Lisäksi Yhdysvalloissa on sijoitettu yliopistoja paremmuusjärjestykseen jo vuodesta 1925 lähtien, mikä on ankkuroinut vanhoja amerikkalaisyliopistoja listojen kärkeen. Vaikka ARWUn kriteerit tuntuvat objektiivisilta, vaikuttaa yliopiston saavuttama maine niihinkin itseään toteuttavana ennusteena. Näin listat arvioivat enemmän yliopistojen aikaisempaa kuin nykyistä suorituskykyä.

Yliopistojen paremmuuslistoilla on varmasti oma arvonsa – muutenkin kuin viihteenä, kuten Peter von Baghin maailman parhaiden elokuvien listoilla. Toisaalta rankingeilla voi olla myös haittavaikutuksia, jos yliopistot ryhtyvät muokkaamaan toimintaansa tähtäimenään vain parempi listasijoitus, kuten suosimalla luonnontieteitä tai englanninkielisiä koulutusohjelmia tai painottamalla tohtorikoulutusta perusopetuksen kustannuksella.

PERTTI SALOHEIMO
Diacor
terveyspalvelut Oy
Helsinki ja Espoo